

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО КАПІТАЛУ В СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ УМОВАХ

На етапах впровадження інтегрованої звітності соціальний капітал відіграє важливу роль у формуванні прибутку суб'єкта господарської діяльності. Мета дослідження полягає у вивченні проблемних аспектів обліково-аналітичного забезпечення соціального капіталу в умовах сталого розвитку, що передбачає вивчення понять «соціальний капітал» і «соціальні мережі» як економічних категорій та об'єктів обліку, визначення функцій соціального капіталу в структурі капіталу суб'єкта господарювання, виокремлення особливостей оцінювання соціального капіталу.

Для досягнення поставленої мети з-поміж загальнонаукових та спеціальних методів пізнання в процесі дослідження використано методи індукції, дедукції, аналогії, порівняння, а також історичний метод, метод системного підходу до оцінювання економічних явищ, метод групування даних, процесний підхід.

Окреслено завдання бухгалтерського обліку в умовах сталого соціально-економіко-екологічного розвитку. Розкрито сутність поняття «соціальний капітал», його значення при формуванні інтегрованої звітності підприємства та характеристику елементів. Проаналізовано проблемні питання оцінювання соціального капіталу, розглянуто можливі шляхи їх вирішення. Обґрунтовано необхідність впровадження нових об'єктів обліку та підходів до організації облікової роботи.

Ключові слова: соціальний капітал; інтегрована звітність; фінансовий результат; сталий розвиток; соціальні мережі; суб'єкт господарської діяльності.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими практичними завданнями. Сучасний етап національного розвитку має низку характерних ознак, зокрема: «сталий розвиток» – збалансований соціально-економічний та екологічний розвиток суспільства; «постіндустріальний розвиток» – розвиток на основі високих технологій тощо. Облікову систему, яку ми використовуємо сьогодні, було розроблено для потреб індустріальної ери, тому не дивно те, що вона часто виявляється неефективною при вирішенні завдань сучасного інформаційного суспільства. Завдання, поставлене перед теоретиками і практиками з бухгалтерського обліку, полягає в тому, щоб інтегрувати нефінансову інформацію за результатами господарської діяльності (зокрема, соціальні та екологічні показники) в систему корпоративного обліку, в розрахунок нової вартості складових ресурсного потенціалу суб'єкта. Відповідно, виникає необхідність пошуку та впровадження методологічно та організаційно нових об'єктів обліку, облікових форматів, нових підходів до організації облікової роботи в цілому.

Існуючий склад об'єктів обліку, на нашу думку, варто розширити за рахунок так званих «постіндустріальних об'єктів», що суттєво впливають на формування фінансового результату, його розподіл. Серед таких об'єктів бухгалтерського обліку, насамперед, варто виокремити:

1) інтелектуальний капітал (у роботі шведських науковців Лейфа Едвінссона і Майкла Мелуна «Інтелектуальний капітал. Визначення дійсної вартості компанії» [9], яка була однією з перших щодо висвітлення даної наукової проблеми й має світове визнання, складовими інтелектуального капіталу визнано людський, організаційний та клієнтський капітал.

У інтегрованій звітності людський та соціальний і комунікативний (клієнтський) капітали є окремими самодостатніми видами капіталу, тому ми вирізняємо їх як окремі об'єкти обліку);

- 2) людський капітал;
- 3) соціальний і комунікативний капітал;
- 4) синергетичний капітал.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням нових об'єктів обліку присвячено роботи Л.В. Нападівської, С.Ф. Легенчука, Ю.А. Кузьмінського, С.В. Свірко, В.Є. Мниха, С.Ф. Голова, Н.О. Лоханової, І.М. Ложнікова та інших науковців. Незважаючи на вагомий внесок зазначених вище науковців у розвиток теоретичних аспектів реформування системи бухгалтерського обліку в умовах становлення постіндустріального суспільства, переважна більшість праць щодо даної тематики мають вузькоспеціалізований характер: недостатньо глибоко досліджені проблеми визначення, структури, обліку та оцінки соціального капіталу суб'єкта господарської діяльності.

Постановка завдання. Завдання дослідження полягає у вивченні ролі соціального капіталу у формуванні прибутку підприємства в умовах становлення постіндустріального суспільства, що

передбачає: вивчення змісту понять «соціальний капітал» та «соціальні мережі»; визначення місця та функцій соціального капіталу в структурі капіталу суб'єкта господарювання; надання характеристики аспектам обліку та оцінки соціального капіталу; обґрунтування шляхів їх удосконалення.

Викладення основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Професор Н.О. Лоханова окреслила такі завдання бухгалтерського обліку в контексті сталого розвитку:

1) сприяти прийняттю всіма зацікавленими користувачами облікової інформації з метою обґрунтування ними ефективних управлінських та інших рішень, що мають забезпечити стійке, безпечне та поступальне функціонування господарюючого суб'єкта;

2) розкрити, яким чином діяльність підприємства корелює із вирішенням завдань стійкого розвитку на вищих рівнях – регіональному, національному, світовому [3, с. 18–19].

За даних умов набуває актуальності таке питання: чи достатньо даних бухгалтерського обліку для відображення операцій, що впливають на формування доходів та витрат господарської діяльності?

В межах Концепції сталого розвитку виникла ініціатива з впровадження *інтегрованої звітності (IR)*, яка містить не лише показники, що характеризують фінансовий стан і фінансові результати діяльності суб'єкта, а й спрямована на аналіз та оцінку натуральних показників ефективності використання матеріальних і трудових ресурсів, інформування користувачів звітності про рівень соціальної відповідальності її власників і керівників.

У грудні 2013 р. Міжнародна рада з інтегрованої звітності оприлюднила Міжнародну концепцію інтегрованої звітності.

Трактування категорії «фінансові результати» як приріст чи зменшення вартості власного капіталу вже стало аксіомою, однак, згідно з концепцією, під час створення цінностей суб'єктом господарювання результати діяльності генеруються у шести різних сферах, оскільки відбувається збільшення чи зменшення шести видів капіталів:

- 1) фінансового;
- 2) промислового;
- 3) інтелектуального;
- 4) людського;
- 5) соціального і комунікативного;
- 6) природного [10].

Фінансовий капітал описується як об'єднання коштів, що є у суб'єкта господарювання для використання при виробництві товарів чи наданні послуг, надходять завдяки фінансуванню (кредити, цільове фінансування, гранти) або створюються завдяки здійсненню операцій чи інвестицій.

Промисловий капітал – це промислові фізичні об'єкти, якими володіє суб'єкт для виробництва товарів чи надання послуг (будівлі, обладнання, інфраструктура).

Інтелектуальний капітал визначається як організаційні нематеріальні активи, засновані на знаннях, що містять: інтелектуальну власність (наприклад, патенти, авторські права, програмне забезпечення, ліцензії); «організаційний капітал» – знання, системи, процедури й протоколи; нематеріальні активи, пов'язані з брендом і репутацією, створеними суб'єктом господарської діяльності.

Людський капітал описується як компетенція людей, їхні здібності та досвід, мотивація до інновацій: відповідність структурі організації діяльності суб'єкта та її підтримка, підхід до управління ризиками, етичні цінності; здатність розуміти, розробляти і впроваджувати стратегію організації; лояльність і мотивація для покращання товарів та послуг, враховуючи здатність до оперативного та стратегічного управління, комунікацій з метою налагодження співпраці на всіх рівнях.

Соціальний і комунікативний капітал – це інститути і відносини в межах спільнот і між ними, а також між групами зацікавлених сторін, здатність ділитися інформацією для підвищення індивідуального і колективного благополуччя. Даний вид капіталу містить: загальні норми, цінності та вихованість; відносини між основними зацікавленими сторонами, а також довіру і готовність до співпраці, що розвиває і намагається побудувати суб'єкт разом із зовнішніми зацікавленими сторонами (зокрема, клієнтами, постачальниками, бізнес-партнерами, місцевою спільнотою; законодавчими та регулятивними органами тощо); соціальна ліцензія (мається на увазі сприйняття та схвалення діяльності підприємства на територіальному рівні).

Під *природним капіталом* розуміються всі відновлювані та невідновлювані природні ресурси й процеси, що забезпечують минуле, теперішнє і майбутнє процвітання суб'єкта (повітря, вода, земля, корисні копалини, ліси; біологічне різноманіття та здоров'я еко-системи).

Як бачимо, традиційні методи аналізу та оцінки капіталу в умовах постіндустріальної економіки не спроможні відобразити всі характеристики цієї складної економічної категорії. Як вартість суб'єкта господарювання не може бути однозначно визначена оцінкою вартості його майна в сучасних економічних умовах, здійсненою на визначену дату, так і економічний зміст капіталу, визначений згідно

з традиційними канонами бухгалтерського обліку, як різниця облікових оцінок майна і зобов'язань не дозволяє повною мірою відобразити його сутність – здатність генерувати цінність.

Внаслідок впровадження інтегрованої звітності традиційне поняття «фінансові результати діяльності» може трансформуватися в нові за економічним змістом і обліковим наповненням фінансові результати діяльності: промислові, інтелектуальні, людські, соціальні та комунікативні результати діяльності, природні результати діяльності. Причому, деякі з них будуть характеризувати не лише грошові одиниці виміру, а й натуральні показники та якісні описи.

Зазначимо, що суб'єктом господарювання можуть використовуватися не всі види капіталу, відтак для об'єктивного визначення фінансових результатів, ефективного управління суб'єктом господарювання варто визначити економічний зміст його капіталу (табл. 1).

Таблиця 1

Зв'язок виду діяльності та економічного змісту капіталу суб'єкта господарювання як об'єкта обліку

Сфера діяльності	Зміст капіталу	Вид капіталу в інтегрованій звітності
1	2	3
Високотехнологічне виробництво	Інноваційні розробки. Інтелектуальна власність. Персонал. Зовнішні інвестиції	Промисловий капітал. Інтелектуальний капітал. Людський капітал. Фінансовий капітал
Інформаційні технології, зв'язок, телекомунікація	Репутація суб'єкта господарювання. Основні фонди. Новітні розробки і маркетинг. Фонд робочого часу працівників	Соціальний і комунікативний капітал. Промисловий капітал. Інтелектуальний капітал. Людський капітал
Сервісна організація діяльності (менеджмент, консалтинг тощо)	Репутація суб'єкта господарювання. Нематеріальні активи. Фонд робочого часу працівників. Рівень менеджменту	Соціальний і комунікативний капітал. Людський капітал. Людський капітал
Видобувна промисловість	Основні фонди. Родовища корисних копалин. Робоча сила	Промисловий капітал. Природний капітал. Людський капітал
Обробна промисловість	Основні фонди. Матеріальні запаси. Технологія виробництва. Робоча сила	Промисловий капітал. Промисловий капітал. Інтелектуальний капітал. Людський капітал

Закінчення табл. 1

1	2	3
Сільське господарство	Основні фонди. Кліматичні умови. Робоча сила	Промисловий капітал. Природний капітал. Людський капітал
Торгівля	Репутація суб'єкта господарювання. Нематеріальні активи. Товари. Логістичні зв'язки. Інвестиції в дебіторську заборгованість. Торгові кредити	Соціальний і комунікативний капітал. Промисловий капітал. Інтелектуальний капітал. Фінансовий капітал. Фінансовий капітал

Розглянемо детальніше зміст поняття «соціальний капітал» з метою теоретичного обґрунтування його виокремлення як об'єкта обліково-аналітичного процесу.

Концепція соціального капіталу вперше була запропонована французьким науковцем П'єром Бурдьє у 1986 р. у статті «Форми капіталу». За Бурдьє, соціальний капітал є продуктом суспільного виробництва, матеріальної і, тим самим, класової практики, засобом досягнення групової солідарності [9]. Дослідження соціального капіталу продовжено у працях Джеймса Коулмена (1988), Роберта Патнема (1993), Алехандро Портеса (1995), Мартіна Пелдема (2000) та ін. Можна стверджувати про існування системної теорії соціального капіталу, що знайшла своє практичне втілення у багатьох сферах функціонування соціуму.

Існує велика кількість сучасних авторських визначень і трактувань соціального капіталу. Широке практичне застосування здобуло визначення соціального капіталу, запропоноване Організацією економічного співробітництва та розвитку, відповідно до якого під соціальним капіталом розуміються загальні норми, цінності і розуміння, що полегшують співробітництво всередині або між групами у суспільстві [10, с. 103].

Переважає більшість вчених і практиків під соціальним капіталом розуміють довіру та впевненість, які значно знижують трансакційні витрати, забезпечують впевненість у тому, що можна довіряти своїм партнерам, співробітникам, представникам структур державної влади. Довіру формують три основні складові:

1. Інформаційна: знання про суб'єкта, відкритість, зовнішні відгуки.
2. Емоційна: почуття і емоції.
3. Поведінкова: досвід взаємодії, спілкування, трудової діяльності.

Розглянемо найважливіші *функції соціального капіталу*, виокремлені російським науковцем М.М. Хайкіним [5].

1. Функція соціалізації.

Соціалізація суспільства є передумовою зростання довіри і впевненості більшості населення країни та регіонів. Світовий досвід функціонування економіки різних країн свідчить про те, що чим більше соціалізувати суспільство, тим міцніше його економічне життя. Соціально-економічні системи розвинених країн світу, стійкий характер їх розвитку є тому підтвердження.

2. Інформаційна.

Соціальний капітал формує мотивацію учасників соціальних взаємодій збирати, зберігати, обробляти і надавати облікові дані користувачам відповідної інформації. Володіючи достовірною інформацією, користувачу простіше приймати власні рішення.

3. Функція інституціоналізації.

Соціальний капітал, пронизуючи механізми функціонування різних сфер соціально-економічних відносин, сприяє поглибленню і прискоренню трансформаційних процесів розвитку інституційного середовища. Експансія соціального капіталу під кутом інституціоналізму сприяє тому, що соціальний капітал починає бути областю економічних досліджень. Соціальний капітал коригує існує і формує новий інституціональний простір силами формальних та неформальних громадських інститутів.

4. Функція обліку і контролю.

Завдяки базам даних, в яких відображена інформація про майбутній стан об'єкта, предмета, явища і процесу в прогнозованому часовому інтервалі, з'являється можливість здійснювати облік та контроль над процесами реалізації запланованих заходів, видів діяльності, обсягів робіт. Таким чином, у даному контексті соціальний капітал починає бути своєрідним обліково-контрольним інструментом функціонування різних соціально-економічних систем та їх структурних елементів.

5. Економічна.

Соціальний капітал є необхідною умовою зростання ділової та інвестиційної активності, економічного прогресу на всіх рівнях управління економікою.

6. Суспільно-політична.

Соціальний капітал сприяє розвитку та зміцненню горизонтальних і вертикальних зв'язків у межах функціонування різних соціально-економічних систем. Це, в свою чергу, створює умови для формування і розвитку громадянського суспільства, зміцнення влади, бізнесу, соціального захисту населення.

7. Функція синергетична.

В результаті об'єднання та переплетення складної системи різних соціальних взаємозв'язків у межах функціонування великих і складних соціально-економічних систем проявляється дія синергетичного ефекту, що відчутно впливає на механізми досягнення цілей цих систем.

8. Функція інтелектуалізації та інноваційного розвитку економіки.

Соціальний капітал, проникаючи в різні сфери суспільного життя, охоплює такі найважливіші галузі, як: фундаментальну і прикладну науку, техніку, інноваційні технології. На всіх стадіях формування, обґрунтування, технологічного випробування та впровадження інновації в результаті соціальних взаємозв'язків у відповідному інтелектуальному середовищі соціальний капітал розвиває цю ідею, наповнюючи її новим змістом. Соціальний капітал є як формальним, так і неформальним ресурсом інтелектуалізації та інноваційного розвитку соціально-економічних систем різного виду.

9. Функція відтворення людського капіталу.

Людський капітал на всіх рівнях управління економікою не може накопичуватися і використовуватися поза соціальною взаємодією між будь-якими суб'єктами. Соціальний капітал, виконуючи інформаційну функцію, забезпечує рух інформаційних потоків як всередині соціально-економічної системи, так і за її межами.

Формування та розвиток соціального капіталу неможливий без формування і розвитку соціальних мереж. Експансія соціального капіталу з соціології в економіку призвела до того, що базове соціологічне

поняття «соціальна мережа» (соціальна структура, що сформована з групи взаємозв'язків між соціальними об'єктами) стає економіко-управлінським. В інформаційному суспільстві одним із сучасних технічних способів функціонування соціальної мережі є Інтернет. В цьому аспекті під соціальною мережею розуміється інтерактивний веб-сайт, контент якого наповнюється самими учасниками мережі. Таким чином, в Інтернеті створюються спільноти на основі різних ознак. Соціальні мережі виконують багатофункціональну роль: реалізація спільних інтересів домогосподарств і індивідів, організація спільних видів діяльності домогосподарств та індивідів, пошук інформації, пов'язаної з місцезнаходженням людей, тварин, предметів тощо.

Соціальні мережі на сучасному етапі соціально-економічного розвитку стали звичним атрибутом соціального життя, комунікацій сучасного суспільства. Функції соціальних мереж можуть істотно розширюватись як за їх кількістю, так і за глибиною ролі в соціально-економічному зростанні країн, регіонів, територій функціонально-економічного впливу результатів господарської діяльності окремих суб'єктів. Вони можуть бути широкомасштабним засобом:

- трансформаційних перетворень інституціонального середовища розвитку економіки;
- поширення та популяризації нового знання;
- формування співтовариств – колективів і громадських рухів;
- комплексних досліджень попиту та просування продукції тощо [5, с. 88].

Можна стверджувати, що *соціальна мережа* – це особливий симбіоз соціальних та технічних інструментів. При цьому технічне, як і програмне забезпечення мережі є засобами вирішення її соціальних завдань.

В Україні практично не ведеться синтетичний та аналітичний облік соціального капіталу, зважаючи на складність виокремлення та оцінки його структурних елементів. Досліджуючи концепцію соціального капіталу, можна дійти до логічного висновку, що вартість соціального капіталу суб'єкта господарської діяльності формує різницю між його ринковою і балансовою вартістю (разом з інтелектуальним, людським і природнім капіталом). Ця різниця відображається у балансі в межах показника «гудвіл», однак оцінка його величини можлива при продажі суб'єкта і не має чіткої внутрішньої структури. В інтегрованій звітності даний показник відображається в описовій формі, його кількісна оцінка не є обов'язковою вимогою.

Заслугує на увагу пропозиція польського науковця Петера Фредеріка використовувати для оцінювання соціального капіталу методи соціального обліку, що вимірюють соціальні наслідки господарської діяльності [11]. Чистий соціальний капітал учений пропонує розраховувати як різницю між соціальними активами (матеріальні соціальні фонди, людські соціальні активи) і соціальними зобов'язаннями (витрати на підтримку соціальної справедливості та рівності). Чистий соціальний капітал звітного періоду розраховується як сума чистого соціального капіталу звітного періоду та поточного соціального чистого прибутку. Для визначення такого прибутку використовується формула:

Соціальний чистий прибуток = Виручка – Витрати (комерційний облік) + Споживчий надлишок + Значення позитивних зовнішніх ефектів – Надлишок виробника внаслідок змін на ринках факторів виробництва – Величина негативних зовнішніх впливів (додатковий соціальний облік).

Однак даний підхід не дозволяє виявити складові соціального капіталу, вимагає формування внутрішньої соціальної звітності, ведення соціального обліку, що є досить складним процесом і потребує подальших досліджень.

Висновки і перспектива подальших досліджень. Проведене дослідження дозволяє зробити такі висновки: вітчизняний облік потребує реформування для того, щоб відповідати темпам суспільного розвитку.

Доцільно узагальнити пропозиції вітчизняних та зарубіжних науковців щодо вдосконалення методології облікових даних на звітну дату з метою підвищення якісних характеристик облікового забезпечення (у тому числі, для потреб контролю результативності господарської діяльності суб'єкта):

1. У перспективі після переходу від фінансової звітності до інтегрованої модель формування останньої має змінитися. Вона буде являти собою похідну від інформації, що формується для внутрішніх користувачів, зміст якої дозволить забезпечити потреби будь-яких зовнішніх користувачів.

2. При розробці змісту інтегрованої звітності доцільно посилити аналітичний аспект: інтегрована звітність має забезпечити не тільки оцінку фінансових результатів суб'єкта господарювання, поточного стану його діяльності, а й можливість проведення контролю та прогнозування господарської діяльності в майбутньому.

3. Необхідно переглянути зміст МСФЗ, переорієнтувати їх відповідно до потреб і завдань, що стоять перед інтегрованою звітністю, наблизити принципи, закладені в МСФЗ, до принципів та постулатів сталого (збалансованого) розвитку.

Соціальний капітал є досить складним, проте, важливим об'єктом сучасної обліково-аналітичної системи суб'єкта господарської діяльності. В результаті впровадження таких нових об'єктів обліку, як соціальний капітал змінюватиметься його існуюча парадигма. Хоч такі зміни видаються важко

реалізовуваними і майже фантастичними, варто пам'ятати, що методологія обліку у своєму розвитку вже зазнавала кардинальних змін. Наприклад, в кінці XVIII ст. практика ведення подвійного запису, розроблена ще італійськими купцями, була реформована з метою відповідності вимогам індустріальної ери (коли англійський виробник фарфору Джозайя Веджвуд під час вивчення формування собівартості в умовах фінансової кризи розмежував постійні та змінні витрати) [8]. Для того, щоб розробити і налагодити методіку ведення обліку для промислового виробництва знадобилося століття. Гадаємо, в сучасну постіндустріальну епоху нам знадобиться менше часу, щоб зробити такий вагомий крок, однак різка зміна облікових концепцій вимагає злагодженої, глибокої та наполегливої роботи світового наукового співтовариства, адже від цього залежить ефективне існування бізнесу (в першу чергу, великого), а отже – всього суспільства.

Список використаної літератури:

1. Давидюк Т.В. Зміна концепції бухгалтерського обліку під впливом дії постіндустріальної економіки / Т.В. Давидюк // Вісник ЖДТУ / Економічні науки. – 2010. – № 2 (52). – С. 20–22.
2. Ложников И.Н. Важнейшие тенденции развития бухгалтерского учета / И.Н. Ложников // Вестник бухгалтера Московского региона. – 2011. – Вып. 1 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ipbmr.ru/?page=vestnik_2011_1_lozhnikov2.
3. Лоханова Н.О. Интеграційні процеси в обліку в умовах інституціональних перетворень : монографія / Н.О. Лоханова. – Херсон : Грін Д.С., 2012. – 400 с.
4. Матющенко С.С. Интеллектуальный капитал в современных экономических условиях: значение, структура, учет и оценка / С.С. Матющенко // Бізнес Інформ. – 2014. – № 11. – С. 318–322.
5. Хайкин М.М. Социальный капитал и социальные сети / М.М. Хайкин, А.Б. Крутик // Вестник ЮУрГУ / Серия : Экономика и менеджмент. – 2014. – № 1, Т. 8. – С. 85–92.
6. Bourdieu P. The forms of capital / P.Bourdieu // Handbook of theory and research for sociology of Education ; Ed. by J.Richardson. – New York : Greenwood Press, 1986 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://faculty.georgetown.edu/irvinem/theory/Bourdieu-Forms-of-Capital.pdf>.
7. Friedrich P. Determining Social Capital by Social Accounting / P.Friedrich // Institute of Economic Research Working Papers. The paper submitted to VIIIth International conference on applied economics contemporary issues in economy under the title Market or government. – 2015. – № 1.
8. Gleeson-White Jane How a Potter Took Accounting Into the Industrial Age / Jane Gleeson-White [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bloomberg.com/news/2013-04-18/how-a-potter-took-accounting-into-the-industrial-age.html>.
9. Edvinsson L. Intellectual capital: realizing your company true value by finding its hidden roots / L.Edvinsson, Michael S. Malone. – USA, N. Y. : HarperCollins Publishers, Inc., 1997. – 225 p.
10. International Integrated Reporting Framework [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://integratedreporting.org/resource/international-ir-framework/>.
11. OECD Insights. Human Capital: How what you know shapes your life. – OECD, 2007. – 147 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.oecd.org/insights/humancapitalhowwhatyouknowshapessyourlife.htm>.

References:

1. Davidyuk, T.V. (2010), „Zmina kontseptsii bukhgalters'kogo obliku pid vplivom dii postindustrial'noi ekonomiki”, *Visnik ZhDTU : Ekonomichni nauki*, № 2 (52), pp. 20–22.
2. Lozhnikov, I.N. (2011), „Vazhneyshie tendentsii razvitiya bukhgalters'kogo ucheta”, *Vestnik bukhgaltera Moskovskogo regiona*, Vyp. 1, available at: www.ipbmr.ru/?page=vestnik_2011_1_lozhnikov2
3. Lokhanova, N.O. (2012), *Integratsiyni protsesi v obliku v umovakh institutsional'nikh peretvoren'*, Grin' D.S., Kherson, 400 p.
4. Matyushchenko, S.S. (2014), „Intellectual'nyy kapital v sovremennykh ekonomicheskikh usloviyakh: znachenie, struktura, uchet i otsenka”, *Biznes Inform*, № 11, pp. 318–322.
5. Khaykin, M.M. and Krutik, A.B. (2014), „Sotsial'nyy kapital i sotsial'nye seti”, *Vestnik YuUrGU, Ekonomika i menedzhment*, № 1, Vol. 8, pp. 85–92.
6. Bourdieu, P. (1986), „The forms of capital”, *Handbook of theory and research for sociology of Education*, ed. by Richardson, J., Greenwood Press, New York, available at: <http://faculty.georgetown.edu/irvinem/theory/Bourdieu-Forms-of-Capital.pdf>
7. Friedrich, P. (2015), „Determining Social Capital by Social Accounting”, *Institute of Economic Research Working Papers. The paper submitted to VIIIth International conference on applied economics contemporary issues in economy under the title Market or government?*, № 1.

8. Gleeson-White, J. (2013), „How a Potter Took Accounting Into the Industrial Age”, available at: www.bloomberg.com/news/2013-04-18/how-a-potter-took-accounting-into-the-industrial-age.html
9. Edvinsson, L. and Michael, S. Malone (1997), *Intellectual capital: realizing your company true value by finding its hidden roots*, HarperCollins Publishers, Inc., USA, N. Y., 225 p.
10. *International Integrated Reporting Framework*, available at: <http://integratedreporting.org/resource/international-ir-framework>
11. *OECD Insights. Human Capital: How what you know shapes your life* (2007), 147 p., available at: www.oecd.org/insights/humancapitalhowwhatyouknowshapessyourlife.htm

ОСАДЧА Ольга Олексіївна – кандидат економічних наук, доцент Національного університету водного господарства та природокористування.

Наукові інтереси:

– обліково-аналітичне забезпечення контролю фінансових результатів суб'єктів господарської діяльності;

– облік і звітність в оподаткуванні.

E-mail: o.o.osadcha@nuwm.edu.ua.

Стаття надійшла до редакції 13.01.2016.